

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INTELLEKTUAL KAPITALNI BOSHQARISHNING INNOVATSION MEKANIZMLARI

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМ КАПИТАЛОМ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СРЕДНИХ ШКОЛАХ

INNOVATIVE MECHANISMS OF INTELLECTUAL CAPITAL MANAGEMENT IN GENERAL SECONDARY SCHOOLS

Qurbonov Farrux Ergashevich

Oriental universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida intellektual kapitalni boshqarishning zamonaviy va innovatsion mexanizmlari tahlil qilingan. Intellektual kapitalning asosiy tarkibiy qismlari – inson kapitali, tashkiliy kapital va munosabatlar kapitali mazmuni ochib berilgan hamda ularni samarali boshqarish usullari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ta'lim muassasalarida innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish, pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirish va raqobatbardoshlikni ta'minlash masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: *intellektual kapital, inson kapitali, tashkiliy kapital, munosabatlar kapitali, innovatsion mexanizmlar, ta'lim sifati, umumiy o'rta ta'lim, pedagog salohiyat, boshqaruv samaradorligi, innovatsion yondashuv*

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные и инновационные механизмы управления интеллектуальным капиталом в общеобразовательных школах. Раскрывается содержание основных компонентов интеллектуального капитала – человеческого капитала, организационного капитала и капитала отношений, а также анализируются методы их эффективного управления. Особое внимание уделено внедрению инновационных подходов в образовательный процесс с целью повышения качества образования, развития профессионального потенциала педагогических кадров и обеспечения конкурентоспособности образовательных учреждений.

Ключевые слова: *интеллектуальный капитал, человеческий капитал, организационный капитал, капитал отношений, инновационные механизмы, качество образования, общее среднее образование, педагогический потенциал, эффективность управления, инновационный подход*

Abstract. This article examines modern and innovative mechanisms for managing intellectual capital in general secondary schools. The paper explores the main components of intellectual capital - human capital, organizational capital, and relational capital – and analyzes methods for their effective management. Special attention is given to the implementation of innovative approaches in the educational

process aimed at improving the quality of education, enhancing the professional capacity of teaching staff, and ensuring the competitiveness of educational institutions.

Keywords: *intellectual capital, human capital, organizational capital, relational capital, innovative mechanisms, quality of education, general secondary education, pedagogical capacity, management efficiency, innovative approach*

Kirish. Globallashuv sharoitida jamiyatning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti, avvalo, inson kapitali rivojlanish darajasi bilan belgilanmoqda. Zamonaviy bilimlarga, raqamli texnologiyalarga va innovatsion fikrlashga asoslangan iqtisodiyot sharoitida bilimli, raqobatbardosh va global tafakkurga ega kadrlarni tayyorlash ta'lim tizimining ustuvor vazifasiga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, xalqaro ta'lim standartlari asosida faoliyat yurituvchi maktablarga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda.

Mavzuning dolzarbligi. Xalqaro maktablar ta'lim jarayonini jahon ta'lim standartlari, innovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy o'quv dasturlari asosida tashkil etishi bilan ajralib turadi. Bunday ta'lim muassasalarida o'quvchilarning til kompetensiyasi, tanqidiy fikrlash qobiliyati, ijodiy yondashuvi va xalqaro muloqot ko'nikmalari rivojlantiriladi. Bu esa o'z navbatida inson kapitalini shakllantirish va uning sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Inson kapitali nazariyasiga ko'ra, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar mamlakat iqtisodiy o'sishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois, globallashuv sharoitida xalqaro ta'lim standartlariga mos maktablar tashkil etish va ular faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatida muhim o'rin egallamoqda. Xalqaro maktablar nafaqat yuqori sifatli ta'limni ta'minlaydi, balki yosh avlodni global mehnat bozori talablariga mos ravishda tayyorlashga ham xizmat qiladi. Shuningdek, xalqaro maktablarda innovatsion ta'lim muhitining shakllanishi o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, ularni ilmiy tadqiqotlar va ijodiy faoliyatga jalb qilish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Bunday ta'lim muhitida shakllangan inson kapitali esa mamlakatning ilmiy-texnologik taraqqiyoti, innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish va jamiyatning raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Intellektual kapital tushunchasi zamonaviy iqtisodiyot va boshqaruv nazariyasida muhim o'rin tutadi. Ilmiy adabiyotlarda u tashkilotning nomoddiy aktivlari, xususan bilim, tajriba, innovatsiya va intellektual salohiyatni ifodalovchi omil sifatida talqin etiladi.

T. Styuart o'z tadqiqotlarida intellektual kapitalni tashkilot qiymatini oshiruvchi asosiy strategik resurs sifatida baholaydi va uni inson kapitali, tashkiliy kapital hamda mijozlar kapitaliga ajratadi. Ushbu yondashuv keyingi tadqiqotlar uchun metodologik asos bo'lib xizmat qildi. L. Edvinsson va M. Meloun intellektual kapitalni boshqarishning amaliy modelini taklif qilib, "Skandia Navigator" orqali tashkilotlarda nomoddiy aktivlarni baholash va monitoring qilish imkoniyatini ko'rsatib berdilar. Bu

esa intellektual kapitalni strategik boshqaruv obyekti sifatida qarashga zamin yaratdi. P. Druker bilimlar iqtisodiyoti konsepsiyasi doirasida inson kapitali va bilimlarni tashkilotning eng muhim resursi sifatida ko'radi. Uning fikricha, zamonaviy jamiyatda bilimli xodimlar tashkilot muvaffaqiyatining hal qiluvchi omili hisoblanadi. N. Bontis, B. Lev va D. Tis kabi olimlar intellektual kapitalni baholash, innovatsiyalarni rivojlantirish va bilimlarni boshqarish masalalarini chuqur tahlil qilganlar. Ularning ishlarida intellektual kapital tashkilot raqobatbardoshligini ta'minlovchi asosiy omil sifatida qaraladi.

Ta'lim tizimida intellektual kapitalni boshqarish masalalari alohida ahamiyat kasb etadi. Ta'lim muassasalarida inson kapitali (pedagoglar), tashkiliy muhit va tashqi aloqalar uyg'unligi ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtayi nazardan, innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etish orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. Mavjud tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, umumiy o'rta ta'lim maktablarida intellektual kapitalni boshqarish masalasi yetarlicha tizimli ravishda o'rganilmagan. Ayniqsa, innovatsion mexanizmlar asosida kompleks boshqaruv modellarini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Globalashuv jarayonida xalqaro maktablarga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi inson kapitalini rivojlantirish zarurati bilan bevosita bog'liq. Zamonaviy xalqaro ta'lim muhitini yaratish orqali yuqori malakali, keng dunyoqarashga ega va innovatsion fikrlaydigan avlodni tarbiyalash mumkin bo'ladi. Bu esa o'z navbatida jamiyat taraqqiyoti va mamlakatning global maydondagi raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Mavzu metodologiyasi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim jarayoni asosan an'anaviy usullarga, ya'ni leksiya va darsga yo'naltirilgan metodlarga suyanib boriladi. Interfaol metodlar va STEAM (fan, texnologiyalar, muhandislik, san'at va matematika) yondashuvi ayrim fanlar bo'yicha qo'llaniladi, lekin ular umumiy ta'lim jarayonida cheksiz yoki sistemali ravishda tatbiq etilmaydi. Bu esa o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda bir qator chegaralarni yaratadi.

Qorako'l xalqaro maktabida ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan to'liq foydalaniladi. Bu yerda interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va STEAM yondashuvi keng joriy etilgan. O'quvchilarni mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va innovatsion yechimlar topishga yo'naltirishga katta e'tibor qaratilishi, ularni global bilim va zamonaviy muammolarga yaqinlashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida raqamli ta'lim muhiti aksariyat hollarda elektron taqdimotlar va ayrim oliy ta'lim platformalarining cheklangan foydalanishi bilan chegaralanadi. Raqamli texnologiyalar va innovatsion platformaga negizlangan ta'lim tizimi joriy etilgan bo'lsa-da, u maktabning umumiy ta'lim muhitiga to'liq

integratsiyalanmagan. Shunday qilib, o'quvchilar raqamli ta'lim resurslari bilan mahdud ishlashga majbur bo'ladi.

Qorako'l xalqaro maktabida raqamli ta'lim muhiti to'liq shakllangan. Maktamda onlayn platformalar, elektron ta'lim resurslari va interaktiv dasturlardan faol foydalaniladi. Shuningdek, raqamli laboratoriyalar va innovatsion texnologik yechimlar ta'lim jarayoniga keng joriy qilingan, bu esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini va yuqori darajadagi nazariy bilimlarini takomillashtirishga imkoniyat yaratmoqda.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida bilimlarni boshqarish tizimi an'anaviy usullarga suyanib amalga oshiriladi. Bilim va tajriba almashish asosan o'qituvchilar orasida amalga oshiriladi, lekin bu jarayon mustahkam va samarali tizimga asoslanmagan. Shu bois, bilimlarni saqlash va umumlashtirishga qaratilgan to'liq integratsiyalangan platforma yoki amaliy qarorlar yetishmaydi.

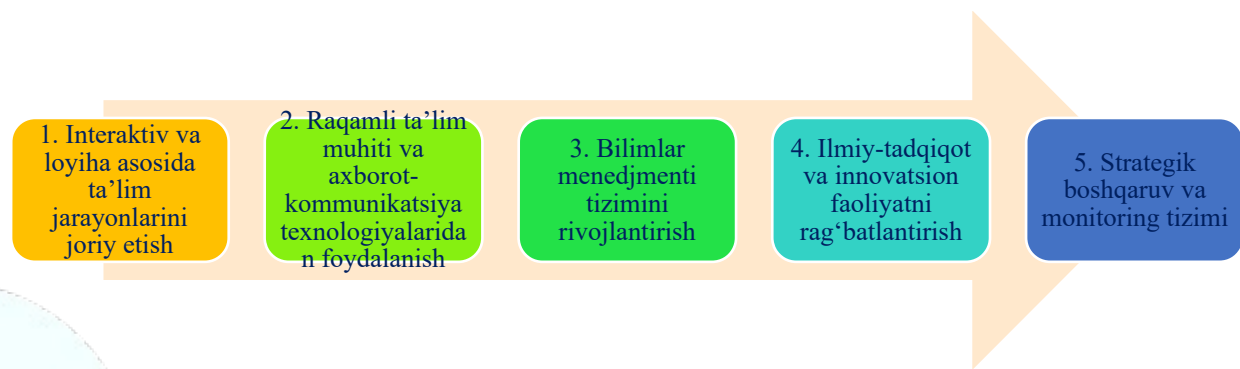
Qorako'l xalqaro maktabida bilimlarni boshqarish tizimi zamonaviy texnologiyalar asosida shakllangan. Maktamda o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida tajriba va bilim almashish faol tizimga integratsiya qilingan. Metodik platformalar, ilmiy seminarlar, treninglar va yirik loyihalar orqali bilimlar integratsiyasi amalga oshiriladi, bu esa maktabda ta'limning samaradorligini va o'quvchilarning intellektual salohiyatini oshirishga ko'maklashadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyat asosan fan olimpiadalari va tanlovlar bilan chegaralanadi. O'quvchilarning ilmiy ishlarni amalga oshirish va muammolarga yechimlar topish jarayoni cheklangan. Ilmiy tadqiqotlarga jalb etish va ularga amaliy yaqinlashuvlar bilan faoliyat ko'rsatish imkoniyatlari minimal darajada.

Qorako'l xalqaro maktabida ilmiy-tadqiqot va innovatsion faoliyatga alohida e'tibor qaratiladi. O'quvchilar turli ilmiy loyihalarda, startaplarda, tadqiqot ishlari va xalqaro tanlovlarda faol ishtirok etmoqda. Bu faoliyatlar o'quvchilarni innovatsion fikrlashga, muammolarni hal qilishga va ilmiy tajriba orqali ularning intellektual salohiyatlarini shakllantirishga katta yordam bermoqda.

Intellektual kapital ta'lim muassasalarining asosiy nomoddiy resursi sifatida jamiyat taraqqiyoti va o'quvchilarning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.¹ Zamonaviy ta'lim jarayonida intellektual kapitalni boshqarish faqat uning mavjudligini aniqlash bilan cheklanmay, balki uni tizimli rivojlantirish, samarali boshqarish va innovatsion mexanizmlar orqali boyitishni talab qiladi. **Innovatsion mexanizmlar** quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshiriladi (1-rasmga qarang).

¹ Edvinsson, L., & Malone, M. S. (1997). *Intellectual capital: Realizing your company's true value by finding its hidden brainpower*. HarperBusiness. ISBN: 0887308728



1-rasm. Innovatsion mexanizmlar

Innovatsion pedagogik yondashuvlar ta'lim muassasasida intellektual kapitalni rivojlantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Jumladan, interaktiv metodlar, muammoli ta'lim va loyiha asosida o'qitish o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va mustaqil muammo yechish ko'nikmalarini rivojlantiradi.² Loyiha asosida o'qitish jarayonida o'quvchilar o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash orqali yangi bilim yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa inson kapitalini boyitadi.

Raqamli ta'lim muhiti va onlayn platformalar intellektual kapitalni boshqarishning muhim mexanizmi hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yordamida o'quvchilarning bilimlarini baholash, ular o'rtasida tajriba almashish va individual o'quv yo'nalishlarini yaratish mumkin.³ Elektron resurslar va interaktiv dasturlar o'quvchilarning innovatsion fikrlashini rag'batlantiradi va bilimlarni saqlash hamda ulardan samarali foydalanish imkoniyatini oshiradi.

Bilimlarni boshqarish tizimi o'qituvchilar va o'quvchilar tomonidan yaratilgan bilimlar va tajribalarni tizimli ravishda saqlash, umumlashtirish va amaliyotda qo'llash imkonini beradi.⁴ SECI modeli doirasida intellektual kapitalni boshqarish mexanizmlari quyidagilarni o'z ichiga oladi (2-rasmga qarang).

Tajriba va bilimlarni yuzma-yuz almashish;

Noaniq bilimlarni yozma yoki vizual shaklga keltirish;

Turli manbalardan olingan bilimlarni birlashtirish;

Yangi bilimlarni amaliyotga tatbiq etish va shaxsiy kompetensiyaga aylantirish.

2-rasm. Intellektual kapitalni boshqarish mexanizmlari

Intellektual kapitalni rivojlantirish uchun o'quvchilar va o'qituvchilarni ilmiy loyihalar, tanlovlar va startaplar bilan jalb qilish samarali mexanizm hisoblanadi. Bu

² Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. Oxford University Press. ISBN: 0195092694

³ Castells, M. (2000). *The rise of the network society*. Wiley-Blackwell. ISBN: 9781405102313

⁴ Bontis, N. (1998). Intellectual capital: An exploratory study that develops measures and models. *Management Decision*, 36(2), 63–76. <https://doi.org/10.1108/00251749810204142>

orqali ta'lim muassasasi nafaqat akademik bilimni oshiradi, balki o'quvchilarning ijodiy va tadqiqot salohiyatini rivojlantiradi.⁵ Ilmiy-tadqiqot faoliyati, shuningdek, o'qituvchilarning professional kompetensiyasini oshirish va ta'limning sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Innovatsion mexanizmlardan samarali foydalanish uchun ta'lim muassasasida intellektual kapitalning holatini baholash va monitoring qilish tizimi zarur. Bu tizim orqali o'quvchilarning va o'qituvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalari muntazam tahlil qilinadi, rivojlanish yo'nalishlari aniqlanadi va ta'lim jarayoni optimallashtiriladi. Shuningdek, bu mexanizm ta'lim sifatini doimiy ravishda oshirishga xizmat qiladi.⁶ Ta'lim muassasasida intellektual kapitalni boshqarishning innovatsion mexanizmlari - interaktiv va loyiha asosida o'qitish, raqamli ta'lim muhitini yaratish, bilimlar menedjmentini rivojlantirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash va monitoring tizimini joriy etish orqali amalga oshiriladi. Ushbu mexanizmlar ta'limning sifatini oshirish, o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash salohiyatini rivojlantirish hamda o'qituvchilarning professional kompetensiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Qiyosiy tahlil natijasida, Qorako'l xalqaro maktabi ta'lim jarayonining innovatsion yondoshuvlari, raqamli texnologiyalar va ilmiy-tadqiqot faoliyatiga katta e'tibor qaratilgani, o'quvchilarning intellektual kapitalini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etgani ko'rinishda. Shu bilan birga, umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim jarayoni an'anaviy metodlar bilan chegaralangan va raqamli ta'lim muhiti hamda ilmiy tadqiqot faoliyatidan samarali foydalanish imkoniyati cheklangan. Bu farq, ikki maktab o'rtasidagi ta'limning sifatiga va o'quvchilarning ilmiy va ijtimoiy salohiyatining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktabi va Qorako'l maktabidagi ta'lim-tarbiya jarayonining qiyosiy tahlili

Tahlil mezonlari	Umumiy o'rta ta'lim maktabi	Qorako'l maktabi modeli
Ta'lim maqsadi	O'quvchilarga davlat ta'lim standartlari asosida umumiy bilim berish	O'quvchilarning intellektual kapitalini rivojlantirish, innovatsion va global fikrlaydigan shaxsni tarbiyalash
Ta'lim mazmuni	An'anaviy fanlar va standart o'quv dasturlari	Innovatsion fanlar, STEAM, loyiha asosida o'qitish va xalqaro ta'lim elementlari
Pedagogik yondashuv	An'anaviy o'qitish metodlari, asosan	O'quvchi markazli ta'lim, interaktiv metodlar va tadqiqotga yo'naltirilgan

⁵ Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2011). The economics of international differences in educational achievement. In E. Hanushek, S. Machin, & L. Woessmann (Eds.), *Handbook of the Economics of Education* (Vol. 3, pp. 89–200). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-53429-3.00003-1>

⁶ Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press. ISBN: 0226041226

	o'qituvchi markazli	o'qitish
Intellectual salohiyatni rivojlantirish	Asosan akademik bilimlarga yo'naltirilgan	Tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va innovatsion g'oyalarni rivojlantirish
O'qituvchi roli	Bilim beruvchi asosiy manba	Fasilitator, maslahatchi va innovatsion ta'lim jarayoni tashkilotchisi
Ta'lim texnologiyalari	An'anaviy usullar va cheklangan raqamli texnologiyalar	Raqamli ta'lim muhiti, interaktiv platformalar, innovatsion pedagogik texnologiyalar
Tarbiyaviy jarayon	An'anaviy tarbiya usullari va ma'naviy tadbirlar	Shaxs rivoji, liderlik, ijtimoiy faollik va global madaniyatga yo'naltirilgan tarbiya
Hamkorlik tizimi	Maktab va ota-ona hamkorligi	Maktab-ota-ona-jamoatchilik-xalqaro hamkorlik tizimi
Boshqaruv tizimi	An'anaviy ta'lim boshqaruvi	Intellectual kapitalni boshqarishga asoslangan innovatsion menejment
Natijadorlik	Davlat ta'lim standartlari talablariga mos bilim	Raqobatbardosh, innovatsion fikrlaydigan va global kompetensiyalarga ega o'quvchilar

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy umumiy o'rta ta'lim maktablarida ta'lim jarayoni asosan standart bilim berishga yo'naltirilgan bo'lsa, Qorako'l maktabi modeli ta'lim-tarbiya jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etishga, o'quvchilarning intellektual kapitalini rivojlantirishga va ularning ijodiy hamda tanqidiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan. Shuningdek, mazkur modelda ta'limning raqamlashtirilishi, xalqaro ta'lim standartlariga moslashuvi va maktab menejmentining zamonaviy usullari qo'llanilishi uning samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va o'quvchilarning intellektual kapitalini baholashga qo'yiladigan talablar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, pedagogik faoliyat natijadorligini aniqlash hamda o'quvchilarning bilim va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi muhim metodologik mezonlardan hisoblanadi. Intellectual kapitalni baholash tizimi ilmiy asoslangan, shaffof va natijador bo'lishi zarur.

1. Ilmiy asoslanganlik talabi - intellektual kapitalni baholash jarayoni pedagogika, psixologiya va ta'lim menejmenti fanlarining ilmiy tamoyillariga asoslangan bo'lishi lozim. Baholashda zamonaviy diagnostik metodlar, monitoring va tahlil usullaridan foydalanish zarur.

2. Obyektivlik talabi - baholash jarayonida subyektiv fikrlardan xoli bo'lish, aniq mezon va indikatorlar asosida o'qituvchi hamda o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini baholash talab etiladi.

3. Tizimlilik talabi - intellektual kapitalni baholash jarayoni uzluksiz monitoring asosida tashkil etilishi kerak. Bu jarayon ta'lim faoliyatining barcha bosqichlarini qamrab olishi hamda muntazam ravishda tahlil qilinishi zarur.

4. Kompleks yondashuv talabi - baholash faqat akademik bilimlar bilan cheklanmasdan, o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, tanqidiy tahlil qilish qobiliyati, kommunikativ ko'nikmalari, raqamli kompetensiyalari hamda innovatsion faoliyatini ham qamrab olishi kerak.

5. Shaffoflik talabi - baholash mezonlari, ko'rsatkichlari va natijalari o'qituvchilar, o'quvchilar hamda ota-onalar uchun ochiq va tushunarli bo'lishi zarur. Bu ta'lim jarayoniga ishonchni oshiradi va natijadorlikni ta'minlaydi.

6. Individual yondashuv talabi - har bir o'quvchi va o'qituvchining individual qobiliyatlari, qiziqishlari hamda rivojlanish darajasi hisobga olinishi kerak. Bu yondashuv shaxsiy intellektual salohiyatni to'liq namoyon etish imkonini beradi.

7. Innovatsion yondashuv talabi - baholash jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, raqamli platformalar, elektron ta'lim resurslari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish muhim hisoblanadi.

8. Diagnostik va tahliliy talabi - baholash natijalari ta'lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qilishi kerak. Olingan ma'lumotlar asosida o'qituvchi va o'quvchilarning intellektual rivojlanish darajasi tahlil qilinib, kelgusidagi rivojlanish strategiyalari ishlab chiqiladi.

9. Motivatsion talabi - baholash jarayoni o'qituvchi va o'quvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan qiziqishini oshirishi, ularni ilmiy va ijodiy faoliyatga rag'batlantirishi lozim.

10. Natijadorlik talabi - baholash tizimi ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qilishi, o'quvchilarning intellektual rivojlanishiga hamda o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirishga yordam berishi zarur.

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'qituvchi va o'quvchilarning intellektual kapitalini baholashga qo'yiladigan talablar ta'lim jarayonining ilmiy asosda tashkil etilishini, pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishni hamda o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirishni ta'minlaydi. Mazkur talablar asosida shakllantirilgan baholash tizimi ta'lim muassasasida innovatsion rivojlanish muhitini yaratish va ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Stewart T. A. Intellectual Capital: The New Wealth of Organizations. – New York: Doubleday, 1997.

2. Edvinsson L., Malone M. S. Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. – New York: HarperBusiness, 1997.
3. Drucker P. F. Post-Capitalist Society. – New York: HarperCollins, 1993.
4. Bontis N. Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models // Management Decision. – 1998. – Vol. 36(2). – P. 63–76.
5. Lev B. Intangibles: Management, Measurement, and Reporting. – Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2001.
6. Teece D. J. Managing Intellectual Capital: Organizational, Strategic, and Policy Dimensions. – Oxford: Oxford University Press, 2000.
7. Sveiby K. E. The New Organizational Wealth: Managing and Measuring Knowledge-Based Assets. – San Francisco: Berrett-Koehler, 1997.